

TEMES DE SOCIOLOGIA MUSICAL

El crític musical en la societat capitalista

La crítica musical té un triple aspecte: Pot ésser crítica del valor artístic de l'obra musical, de la qualitat de l'execució i, finalment, de l'organització musical en general. Aquest últim és l'objecte més antic de la crítica musical. L'Edat Mitjana, durant la qual la música tenia una funció ben determinada dintre l'estructuració social, no coneixia la crítica de l'artista i de la seva obra, perquè eren subordinats exclusivament a les necessitats religioses i cortesanes de la societat d'aquell temps. L'artista musical, com a lliure personalitat artística i geni creador de valors individuals, és creació de la Renaixença, que veu néixer, en el curs del segle XVII l'òpera i el virtuosisme modern.

Sense aquests dos nous elements de la vida musical — l'òpera i el virtuosisme — l'evolució ràpida i brillant d'un estil purament instrumental seria inconcebible. El panorama de l'organització musical durant el segle XIX amb tots els seus atributs característics: la sala de concerts i de teatres d'òpera, el virtuosisme ambulant, el públic reclutat entre la bona societat — aquest públic que evidentment es troba més democratitzat que en els segles XVII i XVIII — una capa relativament estesa d'aficionats, etc. tots aquests requisits típics de la nostra vida musical, deriven d'aquesta gran transformació espiritual que havia provocat la Renaixença en tots els sectors de la vida.

Però, què és la Renaixença? Evidentment, no és altra cosa que l'expressió d'aquest gran procés de transformació econòmic-social que significava la puixança d'una nova classe — la burgesia — dintre la societat, l'expansió de l'economia de mercaderies i les ambicions d'emancipació d'aquesta nova classe, que no és limitada a participar ara solament a la redistribució de les riqueses d'aquest món, sinó que reclama, al mateix temps, imperiosament un lloc d'honor en les esferes de la cultura i de l'art.

L'Edat Mitjana, com deïem, no coneixia el crític musical en el sentit modern. L'artista era un servidor humil de la seva societat i proveïa les necessitats culturals dintre els límits estrets que imposa el feudalisme a totes les activitats ciutadanes. La crítica d'aleshores era gairebé exclusivament crítica de l'organització musical en el sentit que es limitava a discutir les formes més adequades, dintre les quals el músic podia servir el més eficaçment possible la societat, que es trobava absorbida pel predomini social-polític de l'Església.

Les discussions permanents en els diferents Concilis eclesiàstics d'aquesta poca ens donen l'exemple d'aquest tipus de crítica musical, que es refereix en primer lloc al problema en què el músic — i la música — poden servir de la millor manera possible l'Església i l'Estat. Dintre les normes establertes, el músic només havia de complir amb el seu deure, sense que l'estructuració corporativa d'aquests temps permetés un marge generós a les seves iniciatives individuals. Un dels últims exemples d'aquesta posició estretament determinada del músic dintre la jerarquia eclesiàstica i social del seu temps ens l'oferix la biografia de Bach. Però el Cantor de Leipzig ja es podia permetre de deixar lliure curs al seu temperament — els residus i privilegis de l'Edat Mitjana eren a punt d'ésser liquidats definitivament.

El músic, fins la creació de l'òpera — és a dir, fins el segle XVII — era, doncs, un servidor de la societat, un funcionari de l'Església — o un bohemí fora de tota llei. Com a funcionari eclesiàstic, la seva actuació no admetia ni provocava la crítica. La crítica moderna — crítica de l'artista i la crítica de l'obra musical — només podia implantar-se com una forma principal de crítica musical quan el Cantor i organista es converteix en un virtuosisme ambulant; quan la comunitat, plena de devoció religiosa, es converteix en un públic que vol fruir; quan l'ambient d'elevació mística de les voltes gòtiques es converteix en l'exhibicionisme sorollos de la sala de concerts; en una paraula, quan la separació entre executant i oient es fa completa i la música es converteix en una mercaderia.

El públic, interpretat sociològic-

ment, ja no és una massa de creients que se sent representada i expressada pel músic, sinó que és un sector determinat de la classe dominant de la societat, que busca en la música un divertiment i veu en el músic un intermediari que li facilita, mitjançant el pagament d'una quantitat determinada, un mitjà musical de fruir. Però aquest públic, en general, ja no té els coneixements suficients per a poder jutjar del valor veritable del seu objecte de divertiment i, sobretot, té un interès ben natural de voler disposar d'una referència acreditada abans de gastar-se els diners per una entrada al concert o al Teatre d'òpera. L'hora del crític musical ha sonat. El crític musical modern ja no discuteix, en general, els problemes de l'organització. Amb po-

L'apogeu del virtuosisme ambulant
Franz Liszt al piano

ques excepcions, als crítics musicals, a tots els països del món, no els agrada discutir, posar en dubte el bon funcionament de les institucions de l'ordre capitalista. Es limiten a una crítica més inofensiva per a la societat, i més fructuosa pel seu amor propi: fan la crítica de l'artista interpret i de l'obra musical.

L'aparició del crític musical, que se serveix de la premsa diària per a expressar un criteri subjectiu sobre una execució o una obra, és, doncs, íntimament lligada amb tota l'organització de la vida musical sota el capitalisme, que es basa essencialment en el concert com a forma típica de fer i divulgar música, és a dir, en el mercat lliure, on «es ven música» a un consumidor de suficient poder consumptiu. La música té, doncs, el caràcter de mercaderia fins a un tal grau, que per a poder sentir-ne, es demana exclusivament del consumidor — el públic — un suficient poder adquisitiu.

En els palaus aristocràtics del segle XVIII i els salons burgesos del XIX, el músic trobava, almenys, cultura i comprensió. A les sales de concert del segle XX ja no pot esperar tant, i són freqüents els casos que els organitzadors del concert posen una nota en el programa, a les mateixes pàgines on figuren els nos de Bach, Beethoven, Wagner o Debussy, demanant al públic de no enraonar durant la interpretació.

Dintre aquest ambient i organització caòtica de la vida musical es troba el crític, exposat a tota mena d'influències personals i d'interessos creats, tant del seu diari com dels organitzadors dels concerts — aquest crític, al qual, en general, ningú no demana una formació professional determinada, que molt sovint és un compositor o un músic fracassat i que persegueix, per tant, amb odi tot aquell que es troba a punt de guanyar un pam de terany en aquesta lluita ferotge de competència mercantil. El crític musical, deixant de banda algunes excepcions notables, es basa forçosament, per a emetre els seus judicis, en el seu «gust» (sense comptar els interessos esmentats); però el «gust musical» és un element eminentment subjectiu. Així veiem, de vegades, les discrepàncies més monstruoses en els judicis de diferents crítics sobre el mateix esdeveniment musical; mentre que l'un està convençut que la jove pianista X és una veritable revelació, el seu col·lega fa públic que aquesta mateixa noia no sap ni els elements més fonamentals del seu instrument i faria millor de renunciar per sempre a la carrera. Mentre en un diari d'esquerres s'escriu, que la nova composició de Y és una orgia de cacofonies, el col·lega de les dretes veu en el mateix producte del desgraciat compositor una obra de profunda inspiració, que mereix figurar entre les il·lors produccions internacionals dels últims deu anys. I no parlem, en fi, de casos no poc freqüents, en els quals un diari diu que tot el tea-

La bibliografia catalana s'acaba de dotar amb una obra d'un extraordinari abast lingüístic i científic: el primer *Diccionari de Medicina* (1), publicat per iniciativa de l'Associació de Metges de Llengua Catalana, sota la direcció del doctor Manuel Corachan i prologat per ell i pel doctor A. Pi i Sunyer i Pompeu Fabra. És una obra voluminosa, densa, de més de vuit-cents planes, en la qual han col·laborat, a més d'alguns filòlegs i homes de lletres, una vuitantena de metges que han codificat la terminologia de les diverses branques que integren la Medicina. Val a dir que aquest esforç enorme ha estat revisat per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, i, per aquest motiu, lluny d'aparèixer com una labor individual exposada a imprecisions que haurien resultat funestes en aquest cas, ve avalada amb l'autoritat d'aquesta institució i, per tant, acompanyada de les millors garanties lingüístiques i científiques, que altra cosa no necessita una obra de l'envergadura de la present quan és l'única de què podem disposar sobre aquesta matèria.

Si reculem només deu anys, que ja veieu que és bon poc, i contemplem la situació precària, per no dir inexistent, en què ens trobàvem respecte les obres lingüístiques, avui ens podem sentir orgullosos pel fet d'haver-ne reunit en aquest curt espai de temps una copiosa bibliografia i per la difusió insospitada que han assolit a Catalunya l'estudi i la depuració de la llengua. És clar que manca molt a fer i que no disposem encara de les obres didàctiques a l'entorn que ens donin llum a totes les llacunes, però no per això ens podem privar d'afirmar que el català ha esdevingut una llengua definitivament formada i que cap activitat editorial no s'ha escapat a la seva atracció i poder absorbent, puix que amb ella estem expressant, d'una manera continuada i correcta, tots els temes i especialitats amb la mateixa flexibilitat i riquesa que ho pugui fer un idioma qualsevol.

No hi ha cap manifestació literària, artística o científica que no s'hagi sentit fecundada pel domini de la nostra llengua. Una de les professions que han estat més pròdiques en la publicació de treballs científics és la Medicina. El doctor Trias i Maxenes ens mostra la xifra de 2.184 treballs mèdics, en la seva aportació bibliogràfica continguda en els *Annals de Medicina* (número de gener de 1932), publicats en català des del 1907 al 1931 solament. Però cal tenir en compte que actualment, amb motiu de l'esperit ja marcadament nacional de les nostres institucions, entitats i publicacions científiques, aquest volum ultrapassa sens dubte els 2.500 treballs mèdics, estrictament mèdics, publicats en aquests trenta anys darrers.

Això sol ens dona una idea de la tasca immensa realitzada en aquest sentit pels nostres metges i de les dificultats amb què han hagut de topiar en no disposar d'un diccionari especialitzat. No ha d'estranyar a ningú, doncs, que el *Diccionari de Medicina*, a més d'omplir un buit en l'esmena del qual s'han posat els cinc sentits, porti l'ordre que també reclamava el nostre llenguatge mèdic, deficient i imprecís després de molts anys, per bé que la desorientació no ha existit, ni de molt, en les proporcions assolides per la llengua pròpiament dita abans de l'acceptació definitiva de les normes establertes.

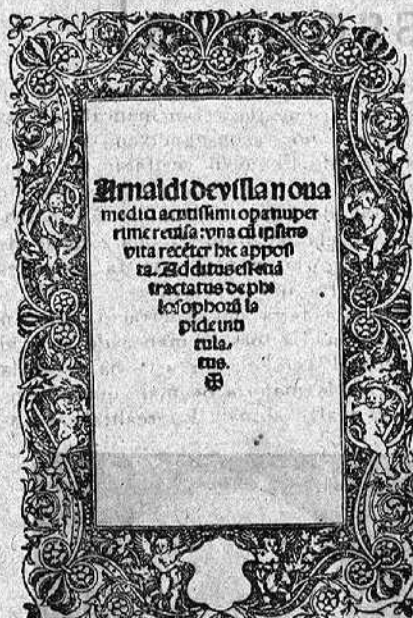
Fins ara només havien anat veient

tre era ple d'una massa que aplaudia frenèticament, mentre que ni la meitat de les butaques estaven ocupades i els aplaudiments foren molt fluïxos, realment!

L'activitat del crític musical en la societat capitalista és, al mateix temps, de conseqüències extraordinàries. El seu criteri pot enriquir un empresari indigne i entrar a destruir per sempre la carrera d'un jove de talent. Si el crític se sap situar bé dintre el seu diari i mantenir relacions cordials amb el seu propietari, es troba completament incontrotat i pot exercir el seu poder segons el seu propi criteri i les conveniències dels interessos creats. Si el crític és honrat i té una veritable formació per a exercir el seu càrrec amb autoritat i sinceritat — la qual cosa és molt difícil dintre la societat capitalista —, la seva actuació pot ésser de gran utilitat per a la vida musical. Si és honrat, però sense preparació, o ben preparat, però sense caràcter, o (el que és evidentment el pitjor dels casos i

La Llengua i la Ciència

EL "DICCIONARI DE MEDICINA"

Facsimil de la portada de les «Obres d'Arnau de Vilanova» (Llò, 1532)

la llum diccionaris generals de la llengua. Avui, però, és tot altrament; anem molt més enllà. Ens encarem amb les ciències i comencem per una de les més representatives: la Medicina.

Entre els diversos encerts del *Diccionari de Medicina* hi ha el que consisteix que tot l'articulat està enriquit amb la correspondència de les llengües castellana i francesa, i, després d'un apèndix bastant ampli, segueixen els vocabularis castellà-català i francès-català, posat que, com diu el doctor Corachan en el pròleg, «la nostra formació científica, basada sovint en obres castellanes i franceses, fa que moltes vegades hom hagi d'arribar a l'exposició del seu pensament, partint d'un d'aquests dos idiomes». També hi són publicades unes taules alfabètiques molt interessants sobre anestesies, principals artèries, músculs (aquesta sola abasta 26 planes), nervis, ossos, tuberculosi pulmonar i venes principals.

Hom s'ha valgut, a part dels diccionaris consultats, d'una copiosa bibliografia que comprèn nombrosos textos i manuscrits d'autors clàssics catalans: Arnau de Vilanova, Turmeda, Lull, Bernat Metge, Ausiàs March, etc. «El recull terminològic procedent dels textos antics ha permès, abans que tot, una constatació interessantíssima, al nostre entendre: la de l'antiga catalanitat d'alguns mots que segueixen ben vius en el vocabulari mèdic actual» (Corachan).

El *Diccionari* aplega tots els balnearis de Catalunya amb les característiques de llurs deus d'aigua (quantitat de litres que brollen per minut, graus, composició química i indicacions), la qual cosa constitueix una veritable guia pràctica, àdhuc a qui no és metge. Però hi ha més que això: l'esperit nacional que l'informa, perquè també hi són compresos els balnearis de les terres de llengua catalana, dels quals en citarem alguns: El Voló (Rosselló), Mollig (Conflent), Banys d'Arlès (Vallespir), Font-romeu (Cerdanya francesa), Sant Joan de Campos (Mallorca), Xulilla (València), La Vila Vella de Nulles (Castelló), Benimarfull (Alacant), Fonts de Benassal (Maestrat), etc. Aquest esperit pancatalà també es reflecteix en la gran quantitat de mots dialectals i sinònims. L'aportació és valuósíssima i no ens podem estar de transcriure'n l'arti-

cle robust, que després de definir-lo científicament en consigna els sinònims comarcals: Apersonat, atunyat (Torroella de Montgrí), bledà (València), cepadenc, cepat, ceperut (Mequinença), ceput (Esterrí d'Aneu), doble (Balaguer), espès (Alt Empordà, La Seu d'Urgell), ferreny, nuat (Sant Feliu de Guíxols), fet (Andorra), fornit, gord (Maestrat), Eivissa, gornit, gruixat, quarterut (Calceit), grossellut (Flix), resiu (Santa Coloma de Queralt), revingut, sà (Manacor), sedeny (Cerdanya), templat (Vilajoiosa), triput (Ribagorça) xaparro (Gandesa). Naturalment que el mot robust és un dels més extensament desenrotllats respecte a sinònims, però nosaltres l'hem volgut exterioritzar com una altra característica d'aquesta obra.

El *Diccionari de Medicina* no s'ha limitat a inventariar solament els tecnicismes purs, sinó que sense rebair el seu caràcter científic, ans bé dignificant-lo i complementant-lo, ha recollit els mots populars que, si bé definits científicament, ajudaran de molt a exercir una remarcable funció social de la Medicina, de la qual avui estem gairebé mancats del tot. Si el *Diccionari* de Pompeu Fabra és el llibre de capçalera dels escriptors catalans, el que ha dirigit el doctor Corachan ho és dels metges, però també és indispensable als escriptors, educadors, monitors i a tots els que aspiren a augmentar el seu patrimoni cultural. Ni tampoc se n'haurà de prescindir pel material ric que aporta, a l'hora de la redacció definitiva del diccionari bàsic de la llengua que té en preparació l'Institut d'Estudis Catalans.

El *Diccionari de Medicina* no té res a envejar a les obres semblants aparegudes en altres llengües, ni ha caigut en l'error d'una simple traducció, ja que les necessitats de fixació del lèxic català de Medicina exigien una obra més vasta. I heus-la ací llesta del tot. L'Associació de Metges de Llengua Catalana anuncia, a més, la publicació d'un vocabulari de Química i Terapèutica. Seria absurd haver esperat l'aparició d'aquest diccionari per a dir que els metges s'incorporen al nostre moviment nacional i científic. Precisament són els que més hi han contribuït amb tot l'entusiasme i podríem comptar-ne unes quantes dotzenes com a caps visibles de menar endavant aquest doble moviment. Per ells té Catalunya avui una ciència específicament catalana, representada en congressos internacionals i que comencen a considerar en tot llur valor els estudiosos estrangers. I la llengua nacional és l'instrument més viu de què es valen cada dia amb major intensitat per a difondre-la pel món. Això només ho aconseguen els pobles que senten en totes llurs manifestacions la presència de la nació, nord i guia de totes les col·laboracions. I Catalunya és avui un poble d'aquests, que té, demés, la perspectiva ben definida d'una victòria i que no ha dubtat a batre's per a tenir ben oberts els camins de l'expansió universal de tots els seus valors.

Mentre els metges organitzen i habiliten hospitals i tornen la salut i la moral als nostres comarcs, a la rera-guarda publiquen aquesta obra d'una gran valor lingüístico-científic. Felicitem-los en tots plegats.

ANTONI GABERNET

(1) Publicat per la Casa Salvat i administrat pel Sindicat de Metges de Catalunya i Balears. Preu: 65 ptes.

OTTO MAYER

Notícies de tot el món

El TEATRE DE BREMA ha representat, per primera vegada a Alemanya, l'òpera «La Batalla de Legnano», de Verdi, en una nova versió escènica de J. Kapp.

EN UN DELS ULTIMS CONCERTS DE LA B. B. C. es va donar l'audició integrada del «Doctor Faust», de Busoni, sota la direcció de Sir Adrian Boult. El 1914, Ferruccio Busoni va començar d'escriure el seu llibre inspirat, no en la peça de Goethe, sinó en una peça de marionetes que havia popularitzat la vella llegenda a Alemanya, on

divertia la gent des de tres segles. La partitura no era acabada quan morí el compositor el 1924. El seu deixeble Philip Jarnach la completà i la primera execució tingué lloc a Dresde, el mes de maig del 1925.

LA «CANTATA PROFANA» DE BELA BARTOK, estrenada fa dos anys a Londres, acaba d'ésser presentada al públic hongarès. L'argument és inspirat en una vella ballada romana.

A MONTECARLO FOU ESTRENADA, el 11 de març, l'òpera «L'Aiglon», d'Arthur Honegger i Jacques Ibert; la llibreta d'aquesta obra és inspirada en la famosa peça teatral d'E. Rostand.

SET COMPOSITORS donen lloc, aquest any, a la celebració del seu aniversari: Buxtehude (el 300 de la seva naixença); Lully (el 250 de la seva mort); Haydn (el 200 de la seva naixença); Gluck (el 150 de la seva mort); Balakireff (el 100 de la seva naixença); Borodine (el 50 de la seva mort); i Massenet (el 25 de la seva mort).

EL CINEMA I EL TEATRE

La interpretació, valor teatral essencial

Si aixequem el vel que cobreix la història del teatre i en fem una anàlisi cronològica, ens adonarem immediatament que un dels valors essencials de la farsa escènica és la interpretació. Ja en el teatre primitiu, quan l'esperit imitatiu dels homes ens oferia l'espectacle divers del mimetisme que havia de servir de base al teatre grec, veiem com predomina el valor interpretatiu, que ha d'accentuar-se, més tard, en prendre forma la tragèdia grega.

Les valors interpretatius de l'escena augmenten progressivament en el transcurs dels anys, fins a arribar al teatre llatí, en el qual predomina l'acció sobre l'escenografia. Ja Aristòtil blasma, en aquells temps, la desprecupació artística dels trágics que cercaven l'emoció del públic i amb ella l'èxit personal, no amb la força expressiva, sinó per la superfluïtat del que era exterior: els vestits, el decorat, la pròpia bellesa.

En arribar al teatre medieval veiem com encara s'accentua més el valor interpretatiu. El seu fons, ple de «misteris» i de «moralitats», obres en les quals tant excel·liren Lope de Vega i Calderon de la Barca, obres pas a la gran pompositat escènica, puix que en la seva interpretació, sovint emmarcada en la més absoluta plasticitat, hi intervenien gran nombre d'actors. No tot, és clar, havia d'obeir a un fons litúrgic, i així veiem com en arribar el segle XV el teatre medieval pren rumbos nous i deriva cap a la farsa, per a arribar a la *Commedia dell'Arte*, teatre en el qual el gest tenia un predomini absolut. I, finalment, tanquen aquest període les famoses *Dances de la Mort*, compendi de tot allò que figura comprès al teatre medieval: «misteris», «moralitats», «litúrgia espectacular» i «farsa profana». En aquestes danses la interpretació és la base de l'espectacle, puix que el seu punt essencial el constitueixen els diàlegs, entre la Mort i diversos personatges humans.

Finalment, però, arribem a la renaixença teatral, marcada per l'esplendor de Calderon de la Barca, el qual exigeix un equilibri — relatiu encara per tractar-se d'una nova tendència escènica — entre l'acció i l'escenografia. És en aquest moment que la funció de l'actor adquireix un assenyalat relleu i quan aquest ha d'abandonar la mímica arbitrària, que era el seu element d'acció en el teatre precedent, per a convertir-se en un psicòleg apte per a traduir en realitat «la més bella de les mentides». Per això l'actor no hauria

LOPE DE VEGA

d'oblidar mai aquestes justes paraules de Valle Inclán: «Cree que l'art és un joc. Però hi ha ocasions en què cal no jugar».

Potser perquè s'ha jugat amb el teatre; potser perquè els actors han oblidat que eren part integrant d'un art i s'han convertit en obrers d'un ofici per al qual no senten vocació, el valor «artístic» ha desaparegut de l'escena, en la qual podem trobar excel·lents comedians, però escassíssims artistes. I en una època com la que vivim, en la que el teatre es reflex fidel de la realitat humana, l'actor ha d'ésser un artista que doni cos a la concepció de l'autor i no una figura declamatorià que vingui a confondre's en la bigarrada colorina escenogràfica, sense més vida que la que pugui donar al personatge la força de la veu. Talma, el famós actor francès, deia: «No donar més que les notes d'una bella veu no és, certament, interpretar un personatge. Veiem molts actors que, posseint una veu de quali-

tat excellent, ens suggereixen esperances, però com que estan mancats de penetració no aconsegueixen imprimir l'accent de l'emoció veritable a les seves paraules. La penetració és l'art o facultat de saber comunicar als personatges vida natural; és una espècie de fantasmagoria mental que fa sensibles els objectes que ens pintem».

Aquesta falta de penetració, que en la majoria d'actors és manca de vocació sacerdotal vers el seu art, ha estat la causa de la majoria de mals que afligeixen el teatre actual. En realitat, salva-

LUIS JOAN VINCENS

des escasses excepcions — ens atreviríem a assenyalar, entre ells, el cas de Margarida Xirgu — el teatre viu sota el domini d'un professionalisme barroer i desinteressat que no té consciència de la missió que té confiada. Com podria fer creure a un actor de la nostra època que l'artista teatral no arriba mai al límit dels seus estudis? I com fariem comprendre als nostres actors que la intel·ligència i la sensibilitat són la base del seu art?

Escoltem novament Talma: «La intel·ligència segueix a la sensibilitat i jutja les impressions que la sensibilitat ha despertat en nosaltres, les ordena i les sotmet al càlcul. La sensibilitat brinda els assumptes i la intel·ligència els posa en pràctica, i ens ajuda a dirigir l'ús de les nostres forces físiques i intel·lectuals; també ens ajuda en l'estudi de les relacions que existeixen entre les paraules del poeta i la situació o caràcters dels personatges. La intel·ligència és també una facultat de sentir».

Això vol dir que l'actor ha d'ésser un veritable artista i que, com a tal, ha de desenvolupar-se dins d'una vida regular de sacrificis: els sacrificis que imposa l'art a tot artista. L'artista que queda sotmès als rigors de l'edat en la concepció i interpretació dels personatges és que està mancat de sensibilitat i d'intel·ligència. Lluís Joan Vicens, a propòsit d'això, ha dit: «L'ofici d'actor o d'actriu és un sacrifici constant; el risc hi és quotidià i els millors d'entre ells desfilen pel món més de pressa que els altres humans (vegem Réjane, Guitry, Coquelin, Duse i tants d'altres). L'edat de llurs papers!... No em feu riure! Als cinquanta anys la divina Júlia Bartet triomfava en les amoroses de Racine. Tenia l'edat dels seus papers? El gran Lucien Guitry, d'aparència més escèptica, interpretava tots els papers de les obres que muntava i, escoltant els companys entre bastidors, repetia sovint: «El qui no interpreta amb mi, interpreta contra meu!...» L'estil no s'adquireix sinó per llargs estudis».

Volem més, encara? Quins actors, quines actrius — fora de Margarida Xirgu i altres escasses excepcions, naturalment, limitant-nos al camp d'acció de la nostra escena — s'han sotmès a aquest sacrifici constant? On són els artistes de les joves promocions europees que tinguin la intel·ligència i la sensibilitat de saber penetrar en els personatges, fent-los sensibles, intel·ligents i vius, amb la força humana que és després de la concepció del poeta? N'hi ha, és clar, però aquests constitueixen l'excepció de la regla, i la regla, en aquest cas, no pot ésser més desoladora.

I no és aquest el mal, tot el mal, de la dramàtica actual? Un teatre sense actors ha de fracassar forçosament. Si el teatre no ha d'ésser més que un pasatemps, com creuen la majoria d'actors, en el qual els interprets es converteixen en obrers d'un ofici sense fi-

LES ESTRENES

UN FILM SOBRE L'EXERCIT POPULAR

El dissabte de la setmana passada tingué lloc, al Palau de la Música Catalana, un gran festival a favor de l'Exèrcit Popular. Una immensa multitud omplia dues vegades la sala del Palau fins als últims pisos i seguia amb interès palpant els parlaments dels diferents oradors i les diverses representacions artístiques. Tots els oradors, representants de l'Exèrcit i de diversos partits, insistien en la necessitat de la creació immediata d'un exèrcit regular i foren aplaudits fervorosament per tot el públic.

Entre les representacions artístiques, que constituïen el programa del festival, esmentem el magnífic film soviètic «Cop per cop», que posa en evidència la superioritat ja proverbial de l'Exèrcit roig i els estrets lligams entre els seus caps i soldats. Els tancs temibles travessen els rius, brigades de cavalleria prenen les muntanyes, a l'assalt, i milers de paracaigudes — l'escena més impressionant — es deixen caure de mil metres d'altura des dels gegantins avions per a prendre d'aquesta manera posicions a la retaguarda de l'enemic. Cap exèrcit d'un Estat capitalista no disposa d'una tècnica tan fantàstica; la nova societat, la nova classe, com diu Engels, es crea, al costat de la seva superioritat moral en la guerra, un exèrcit novament organitzat i novament mecanitzat.

El film sobre la setmana de propaganda de l'Exèrcit Popular Regular a Catalunya feia recordar novament els dies agitats de les demostracions disciplinades dels obrers industrials, de les dones i de les delegacions, enviades per a aquests dies des dels nostres fronts. A través d'aquesta massa immensa, magníficament enquadrada militarment, es manifesta amb unanimitat la voluntat imperiosa del poble català, de guanyar a tot preu la guerra, i la seva disposició a portar tots els sacrificis necessaris per a realitzar aquest objectiu. La inauguració del camp d'instrucció pre-militar de Pins del Vallès troba una profunda ressonància entre el públic d'aquest festival, el qual comprèn la necessitat d'organitzar sistemàticament aquesta instrucció pre-militar de tota la joventut catalana.

La part més important del Festival constitueix l'assaig d'una nova forma teatral, combinada entre una representació escènica i filmica executada per simples soldats. En l'escena podem veure la conversació d'un comissari polític i de diversos soldats en una trinxera del front madrileny. Una poesia en ritmes lliures constitueix la base de llur discussió, que enalteix la disciplina i el magnífic esperit de sacrifici dels lluitadors madrilenys i fa comprendre l'objectiu de la lluita antifeixista comuna a tots. Darrera la trinxera es veu en la cinta cinematogràfica desenrotllar-se el destí epoiè de la lluita heroica del poble madrileny.

La intervenció directa dels combatents antifeixistes en una representació teatral i, sobretot, la repercussió entusiasta que aquest assaig important ha trobat entre el públic, pot significar un punt de partida d'importància cabdal per a la creació d'un nou art teatral, que sigui un reflex fidel del moment que vivim.

nalitats culturals, socials i patriòtiques, tots els plans resultaran inútils, completament estèrils i haurem de deixar de parlar d'artistes quan ens referim a l'actor o a l'actriu de la nostra època.

Però, no. Nosaltres volem creure que ha estat la manca de vocació el que ha provocat aquesta decadència artística de l'actor i el que els ha apartat del seu veritable camí. I ha estat així, per manca de formació específica, per manca de preparació. No hem vist aparèixer damunt les taules de la farsa prometedores esperances que, poc després, han caigut en la mateixa postració endèmica i artificiosa dels seus companys? Per què? Com justificar aquest fracàs prematur? Potser les causes les trobaríem en el fet d'haver perdut, a poc a poc, a mesura que adquirien familiaritat amb l'escena i amb el públic, l'emoitivitat espiritual que els inspirava — la penetració, que diria Talma. Manca de vocació? Manca d'espiritualitat? No! Manca d'una veritable emoció de l'ànima, que és el que, en definitiva, fa i manté l'artista!

MANUEL VALLDEPERES

(Passa a la pàgina 11.)

CARA I CREU

Marlene Dietrich no vol ésser nazi

Hollywood. — La coneguda actriu del cinema, Marlene Dietrich, ha donat amb algun retard la seva resposta a la invitació de Hitler de tornar a Alemanya en prendre els primers documents per a convertir-se en ciutadana de la Unió. Marlene anuncia simultàniament el següent:

«Penso quedar-me en aquest país permanentment i per això he cregut que el més convenient era fer-me ciutadana dels Estats Units».

En la seva breu aparició davant el

magistrat federal d'aquesta ciutat, Marlene donà el nom de Maria Magdalena Siber, nascuda a Berlín, de 32 anys d'edat.

Fa dos anys, la Dietrich, juntament amb altres alemanys, rebren una invitació per tornar a Alemanya, invitació que ella passà per alt. Marlene, aparentment ha donat una resposta més categòrica a la invitació, en enunciar que en el proper viatge que faci a l'estranger no visitarà la seva pàtria.

Recentment l'artista tornà d'Anglaterra sense haver estat a Alemanya.

I Lola Membrives és feixista

El fet dels detalls del qual arriben fins a nosaltres per conducte autoritzadíssim, no és per a meravellar-se. Ho suposàvem perquè la protagonista fa temps que sotmeté el seu art més que caduc — són molts anys sense renovar el gest i els riscos! — a un mercantilisme veritablement vergonyós.

Lola Membrives s'assilanguia en un teatre de barriada de Buenos Aires. S'obstinava amb els seus 60 anys a representar papers de noia jove esperant amors i, és clar, el públic li gira l'espatlla i fuig de la taquilla...

Això té l'ex-tiple de gènere chico exasperada, i com que el seu art el supedita sempre al profit econòmic, ideà una maniobra repugnant per tal d'atreure's els feixistes de Buenos Aires.

En dues setmanes ha organitzat cinc funcions a benefici dels facciosos que metrallen i destrueixen Madrid, la ciutat màrtir i heroica... El reclam ha estat fructífer. Al teatre, abans solitari, es congregaren els simpatitzants dels botxins que assassinaren dones i nens d'Espanya, als quals Lola Membrives adula servilment, estenent la mà — en tots els finals d'acte — a l'estil feixista i donant visques al «cabecillas Franco».

Segons estadístiques publicades a Washington hi ha actualment al món 90.359 cinemes, dels quals compten amb equips necessaris per a projectar films sonors solament 53.308.

La U. R. S. S. va al davant amb un total de 29.891, i en segon lloc segueixen els Estats Units amb 18.508.

Rússia és avui el punt on es nota major activitat cinematogràfica, tant en l'exhibició com en la producció. La premsa nord-americana del gremi diu que ja ha començat a construir-se al sud de la U. R. S. S. el que ells en diuen el «Hollywood del soviètic»; on quedaran instal·lats 40 magnífics escenaris en els quals es oren poder arribar a produir aquest any entre 200 a 300 films, el cost dels quals s'avalua en una equivalència de rubles a dòlars de 61 milions.

Tots els camins per a tenir cura de l'estómac són practicables per a l'espavilada farandolera, que no sent cap rubor en aplaudir els crims del feixisme, que assassinà García Lorca — del qual digué dona Lola que era el millor autor contemporani, perquè li donés l'exclusiva de les seves obres a Amèrica — i que el dia de demà s'inclinà vergonyosament davant don Jacinto Benavente — per tal de treure-li una comèdia — sense preocupar-se que el gloriós dramaturg ha pres partit al costat del poble espanyol, sotmès a la més criminal de les invasions.

Se sap que aquests tòrbols maneigs, tant del gust de l'actriu, són fomentats pel representant de la Societat d'Actors a Buenos Aires, qualificat de feixista recalcitrant.

Un dels més delicats homenajes que els autors espanyols podien dedicar a la memòria del genial poeta, bàrbarament sacrificat a Granada i d'admiració al creador de «Señora Amas», era rebutjar d'una manera oficial l'única «gest» trágic, de veritat, que ha interpretat a la perfecció l'actriu americana.

Els millors artistes al costat de l'Espanya lleial

A Hollywood, davant de dotze mil concurrents, entre els quals figuraven més estrelles de cinema que a l'estrena d'una gran pel·lícula, s'ha celebrat l'acte de solidaritat amb l'Espanya republicana, patrocinat per Charlie Chaplin, Joan Crawford, Frederick March, Franchot Tone, Ruth Chatterton, James Cagney, Douglas Fairbanks (fill) i altres artistes igualment famosos.

Féu ús de la paraula André Malraux, autor de «La Voie Royale», que actualment es troba als Estats Units recaptant socors per a l'Exèrcit Popular espanyol. Hollywood ha lliurat ja un milió i mig de dòlars.

Per altra part el «Normandie» ha transportat les quatre ambulàncies americanes que constitueixen la segona trama, i que van servir per nou metges, infermeres i xofers nord-americans, que es traslladaran immediatament a la zona lleial d'Espanya.

La «UFA», casa productora alemanya, mostra la seva simpatia pels facciosos i els facilita pel·lícules

Els facciosos no tenien pel·lícules per als seus cinemes. En mancar de diners, com no fos el falsificat per la Junta de Burgos, que rebutgen fins i tot els mateixos adeptes, no els era possible llogar-les. Els productors no acceptaven papers, per molt estampillats que fossin... i faltaven pel·lícules...

Els mateixos ho confessen al diari de Cadix, data 24 de març:

«S'ha creat un problema d'escassetat al nostre mercat, la solució del qual no podrà afrontar-se sense la predisposició amable d'algun centre productor que, no solament satisfés l'afany que de tals elevades consideracions neixia, sinó que s'avingués, amb un gest generós, a proveir els empresaris, que tan greu crisi travessaven en condicions de relatiu desprendiment»...

I sorgí una casa alemanya — podria ésser d'altra manera? —, una casa de la «gran i forta Alemanya», que a l'unison viu les inquietuds de la nostra pàtria, segons diu el mateix diari, a qui «ha correspost l'honor» de facilitar pel·lícules.

Aquesta casa és la «UFA», la «UFA» dona el cel·loide. Que no teneu diners per a pagar? No importa. Tampoc el tenien abans i se'ls facilità soldats, material de guerra, tècnics...

—Ho sento, senyora; és l'única manera de fer-lo cabre dins la plaça!
(«Everybody's Weekly»)

EL GOVERN PROVISIONAL D'EUKKADI, ACUSA

(Ve de la darrera pàgina)

guts, que es concreta als extrems següents:

A) El Govern d'Eukkadí s'obliga: I. A posar en llibertat tots aquells que es trobin detinguts en concepte de rehenes o en qualsevol altre concepte que no sigui el de belligerant, a Bilbao, i a tot el territori basc ocupat pel Govern d'Eukkadí, tant en presons de terra com en les flotants, i traslladar-los a un país neutral o lloc que designin.

II. A facilitar la sortida del seu territori de totes les dones que ho desitgin, així com dels menors de 16 anys que vagin amb llurs pares o que siguin reclamats per aquests o llurs guardadors legals.

III. A facilitar la sortida del sudit territori de tots els barons no belligerants, majors de 60 anys que desitgin fer-ho.

IV. A facilitar la sortida de tots els malalts que ho desitgin.

B) El Govern que presideix el general Franco, de Burgos, s'obliga:

I. A posar en llibertat tots aquells que es trobin detinguts en concepte de rehenes o en qualsevol altre concepte que no sigui el de belligerant, en territori de Guipúscoa, Navarra, Alaba i Biscaia per ell dominat, i en tot el territori espanyol, i sempre que els detinguts en aquest últim cas siguin ciutadans bascos per naturalesa, origen o ciutadans, i traslladar-los a un país neutral o on els interessats designin.

II. A facilitar la sortida del seu territori de totes les dones que ho desitgin, així com dels menors de 16 anys que vagin amb llurs pares o que siguin reclamats per aquests o llurs guardadors legals.

III. A facilitar la sortida del sudit territori de tots els barons no belligerants, majors de 60 anys que desitgin fer-ho.

IV. A facilitar la sortida de tots els malalts que ho desitgin.

C) Ambdues parts conviuen en un acord i compliment d'aquest pacte, el que segueix:

I. Es fixa el Consolat espanyol de Baiona com a punt de relació per a ambdues parts, a l'efecte de produir les reclamacions conduents al seu compliment. — El Consolat passarà les notes respectives que cada part contractant presentarà a l'altra i citarà ambdues a instància de qualsevol d'elles.

II. Formen part d'aquest pacte les relacions de detinguts a Alaba, Biscaia, Guipúscoa i Navarra, que subscribes per ambdues parts se li uneixen. — El temps emprat en llur alliberament i lliurament al camp contrari o neutral a elecció dels interessats, serà el materialment precis per al transport, que haurà de quedar realitzat en un termini màxim de deu dies a partir de la data figurant d'atorgament d'aquest document. — Ambdues parts podran

demanar la seva aplicació per tots els que entenguin inclosos en el seu text, encara que no figurin en les relacions annexes.

III. S'entendran inclosos en els beneficis d'aquest pacte, els deportats, els amagats i tots els no belligerants que es presentin, encara que no figurin en les llistes annexes, i els sacerdots.

IV. Queden compresos entre els rehenes que seran posats en llibertat (es concreten els noms d'alguns detinguts).

V. S'entendran per belligerants tots aquells que hagin pres armes en la present lluita o incorregut, amb ocasió d'ella, en delictes previstos i penats en les lleis penals espanyoles, i contra els quals se segueixi procés.

Si vista la causa, resultés absolt, quedarà comprès en el present Conveni.

VI. L'execució d'aquest Conveni es portarà a terme i sota els auspicis de la Creu Roja Internacional amb intervenció del senyor ambaixador d'Anglaterra a Espanya; el transport dels detinguts s'efectuarà al lloc designat en vaixells de l'Armada anglesa; els embarcaments es faran per una i altra part simultàniament.

L'esmentat ambaixador vetllarà pel compliment del pacte i tindrà el dret de fer totes les gestions, visites a presons, examen de detinguts, de processos, etc., que consideri necessaris per al més exacte compliment d'aquest Conveni.

Les qüestions que sorgeixin en ocasió del compliment del present Conveni, seran sotmeses a l'arbitratge i decisió del senyor bisbe de Baiona i de l'ambaixador d'Anglaterra a Espanya, el veredict dels quals serà inapel·lable.

VII. Els presents declaren les clàusules precedents estipulades de bona fe, i esperen que la mateixa lleialtat i noblesa presideixi llur execució, per a bé i prestigi del País Basc i humanització de la guerra.

Conuenen: Els subscrits, representants del Govern del general Franco i del Govern d'Eukkadí, autoritzats per a iniciar gestions del canvi de presoners, han arribat a un acord mutu que es concreta en l'adjunt projecte de Conveni, que se sotmeti a estudi i aprovació definitiva de llurs Governos representants, i es comprometeren els delegats a celebrar llur pròxima entrevista el pròxim dimecres, dia 9 del corrent, a les deu del matí, al Consolat d'Espanya.

A Baiona, a 3 de desembre del 1936. — Julio de Jauregui. — Alvaro Caro. (Continuació)

CANISER ESPECIALISTA EXIT EN LA MIDA JAUME I, 11 TELÈFON 1655

RICI "GOLOSO" PURGANT DELICIOS

El nostre concurs literari

MIL PESSETES A LA MILLOR NOVEL·LA SOBRE LA GUERRA

MIRADOR organitza un concurs literari de novel·les o reportatges novel·lats sobre la guerra, d'acord amb les següents bases:

BASES

Primera. El tema principal de les obres que aspirin al premi haurà d'ésser forçosament un aspecte qualsevol de la guerra actual, tant del front com de la reraguarda, i la seva finalitat precisament la d'encoratjar perquè la guerra sigui guanyada de la manera més ràpida possible.

Segona. Per a atorgar el premi, el Jurat tindrà en compte la vàlua literària de les obres i llur sentit polític.

Tercera. Les obres hauran d'ésser escrites en català, a màquina o amb lletra molt clara, en quèl·lules per una sola cara, i tindràn una extensió mínima de 150 pàgines format octau impreses en tipus del cos 9.

Quarta. L'obra premiada serà publicada precisament per MIRADOR o per l'editor que la nostra revista designi, i el pagament de l'import del premi equival a l'adquisició dels drets de publicació.

Cinquena. Els originals hauran de presentar-se a la nostra redacció, Portal de l'Angel, 24, amb indicació del nom i domicili de l'autor, abans del dia 30 de juny pròxim a les vuit del vespre. El veredict del Jurat es farà públic abans del 10 de juliol i al mateix temps es publicaran també els noms de les persones que el componguin.

Sisena. El premi consistirà en mil pessetes en metàl·lic. El Jurat podrà també designar altres obres que consideri dignes de publicar-se i MIRADOR proposarà a llurs autors les condicions oportunes de publicació.

Barcelona, 31 de març del 1937.

La interpretació, valor teatral essencial

(Ve de la pàgina 10.)

«L'artista — no és — diu Adrià Gual —, no pot ni ha d'ésser altra cosa que un esperit intermig entre l'obra i la força ignota que l'impulsa a produir-la i per tal d'arribar a això cal que, benent a cada instant les aptituds que la força ignota li concedeix, es faci digne d'elles per mitjà d'una modestia heroica que el consagri herald de tota bellesa.»

Ben cert que sí. L'actor, com ja hem dit, ha d'aprofitar l'emoió de l'ànima que el fa apte per a la penetració psicològica dels personatges a ell encomanats, infonent-los la vida necessària perquè esdevinguin reals, sense tergiversar, en el més mínim, ni la lletra ni les intencions de l'autor. Cal no oblidar que una obra teatral és un conjunt harmònic en el qual cada personatge té delimitades les característiques i que l'alteració capriciosa o el desviament de qualsevol d'ells pot provocar una dissonància que malmeti el conjunt.

Com a conseqüència lògica, doncs, l'actor ha d'ésser un artista, un veritable artista, puix que a ell està reservada la funció de comunicar al públic l'emoió del conjunt artístic que és tota obra teatral perfecta, i els sentiments més íntims de cada personatge. Per això ha de limitar-se a reproduir, amb la màxima fidelitat humana, cada una de les variacions anímiques que pintin el caràcter específic del tipus que encarna.

Per a l'actor no ha d'existir l'experiència d'altres tipus semblants. Cada figura humana té les seves característiques personals i les angústies de l'ànima no poden ésser idèntiques en cap cas. D'aquí que en cada nova interpretació hagi de sotmetre's al sacrifici de nous estudis i d'aquí, també, que un actor no trobi mai els límits del seu estudi, que serà tan llarg com llarga sigui la seva actuació. I fora de l'escena s'ha de dedicar aduoc a l'estudi de la història deixant de banda estudis complementaris d'altra naturalesa —, no pels fets específics de la història en si, sinó perquè d'aquesta manera es familiaritzarà amb els costums i l'ambient dels homes i dels pobles.

L'actor, per altra banda, ha d'ésser heròicament modest. L'artista que no sapiga desprendre's de la consagració entusiasta dels aplaudiments, difícilment arribarà a superar-se a si mateix. Per la mateixa raó que un bon actor no arribarà mai als límits de l'estudi, no pot considerar-se perfecte en cap moment. I ha de pensar que tots els actors que s'han ajacat damunt els llorers d'un triomf que ells han considerat definitiu, han estat aquells que, més tard, hem vist desaparèixer de l'escena o hem vist com se sumaven a la llarga llista dels fracassats, dels professionals d'un art per al qual no senten vocació.

Unicament l'actor que senti la veritable emoció de l'ànima assolirà el triomf, un triomf que no arribarà a ésser definitiu fins al final de la carrera, però que augmentarà a mesura que, per l'estudi constant i per la modestia, sapiga superar-se a si mateix.

«La monarquia, l'anarquia, la República — diu Gordon Craig — poden disputar-se el govern de les nacions; però un teatre ha d'estar en mans d'un despota culte». Exacte. I aquest despota, intel·ligent, entusiasta, cruel, ha d'ésser el director d'escena, el qual no pot tenir altre lema que el de Lucien Guitry: «El qui no interpreta amb mi, interpreta contra meu». Que és tant com dir: El que no interpreta amb mi, no ha d'interpretar!

Possiblement, aquest és l'únic despotisme saludable!

MANUEL VALLDEPERES

Deures del moment

(Ve de la pàgina 7.)

guardets bé; lo qual privilegi no és pas, falsificat, ne improbable, ans és pur i net e sense falsia e màcula alguna... És aquest, ço és, que null temps, en camp on la nostra bandera reial sia estada, jamás no fo vençuda ni desbaratada... És, en fi, a aquestes joventuts heroiques, que immolen la seva vida per un gran ideal de redempció nacional i humana, que poden anar dirigides a aquestes paraules immortals del famós panegíric: «Alçats, alçats les vostres banderes, car dignes sots de posseir lo principat de Catalunya!»

Si cito paraules d'exaltació de la catalanitat és a causa d'una reacció tenaç contra un cert ambient. Perquè,

El Casal de la Cultura

Una de les iniciatives més esperançadores portades a terme per artistes de diverses branques, patrocinades amb tot l'entusiasme pel conseller de Cultura de la Generalitat, i pel comissari de Propaganda, ha estat el projecte i la realització d'un Casal de la Cultura, on s'apleguin en convivència i activitat totes les forces creadores de Catalunya, disperses fins ara, per raons llargues d'explicar.

La realització del Casal de la Cultura, no és una iniciativa més, ni un mot més que faci so en el buit, ans té una vibració fecunda que pot posar en marxa les forces creadores del nostre esperit i ajudi a formar amb més fermesa i decisió la consciència i fisonomia del nostre poble.

Cal que d'aquesta lluita en surti orientat i, amb ell, totes les forces creadores del país.

Però primer cal entendre i encaminar la nostra capacitat creadora i ordenadora, al marge de tota influència tèrbola i poc definida, suprimir de cop els platzeriosos, gasius i murris, de tan fàcil adaptació en nosaltres, que posen de manifest la inferioritat d'altres bones qualitats i les allunyen a segon terme. Cal desmentir amb fets la prosa d'Unamuno. «El nostre poble més que guany és seny».

Cal preparar-nos per a establir dintre la nostra normalitat, tot el guany

la al seu fill, un dels nostres grans reis — té un singular privilegi que és opus que d'un quant temps ençà — ara torna a coincidir amb Maragall — em sembla observar una certa depressió en el sentiment de catalanitat, un cert enterboliment, un cert oblit. Es parla molt de revolució, així en abstracte; es parla molt de Rússia i es fan classes de rus i tot, quan són a desenes de milers els catalans que ho ignoren tot de Catalunya, començant per l'idioma. Ja està bé que s'apregui el rus i que es posin noms russos a totes les nostres institucions i casernes, i la bandera de determinades fraccions obreres a les fàbriques. Però a tot això, tanmateix, s'hi troba a manca la sal: i la sal és Catalunya.

Cal que els intel·lectuals, sobretot, s'adonin que la nostra Renaixença nacional està molt lluny d'ésser acabada. Cal que s'adonin del perill gravíssim que pesa damunt d'ella, des que esclatà la revolta feixista. D'altra banda, en aquests moments històrics, Catalunya, a despit de tot, oblidant una colla de segles de vexació i d'humiliació sota l'unitarisme despòtic de Castella — que potser seria una il·lusió donar per mort — es capté com només es captenen els grans pobles: amb una generositat que passa per damunt de tots els ressentiments d'ara i els d'antany. Considerem, si no, com són rebuts aquests milers de refugiats de totes les terres de la Península; com ens traïem tots el pa de la boca per a ells. Generositat, la nostra, que es mereix, per part d'ells, un capteniment adequat.

Finalment, la feina predilecta de tot escriptor català, és de fer estimar, amb la bellesa de les seves obres, per damunt de tot, la llengua catalana. Recordem que, quan — fa un cert temps — vàrem fer per al diari «La Humanitat», una enquesta entre els vells escriptors de la Renaixença, en preguntar a J. Massó i Torrents si tenia fe en l'esdevenidor de Catalunya, ens digué que ell tenia posada tota la seva fe en la llengua catalana, i que, per tant, creia en l'esdevenidor de Catalunya.

Demostració d'aquesta força de llengua, és l'aparició d'un nou diari en català, representant un sector completament alià al catalanisme històric.

L'escriptor català, per fi, ha d'estudiar detingudament quines són, en cada moment, les úniques posicions clares i catalanes. Delatarà, si convé, quan sota la màscara de la revolució abstracta i internacionalista, fa les seves últimes aparicions el vell militarisme espanyol, autoritari i despòtic. Igualment, exaltarà tot el que d'heroica té la nostra guerra, començant pels immortals defensors de Madrid. I propugnarà entre totes les nacions de la Península aquella unió — no unificació, entenem-nos — aquella unió germanívola que ha de fer gloriosa, temps a venir, la Unió de Repúbliques Socialistes Ibèriques.

JOSEP SOL

que de l'anàlisi i l'experiència es desprenguin de la guerra i la revolta.

No és la violència que hem d'oposar al sentit crític, ans la reflexió.

Cal trobar l'equivalent de la nostra actitud i pensament de la serena precisió, concreta i retallada en la forma i color del nostre ambient, de la nostra llum, del nostre cel, terra i mar.

No podem caure en aquests moments preciosos en el buit d'una mal orientada concepció; seria obstruir el camí per al ressorgiment del geni creador tan esperat i del qual hem estat mancats durant llargs períodes.

Moltes de les activitats característiques que abasten la vida del nostre poble, estan ben sovint mancades de la consciència i capacitat creadora tan necessària avui i en el demà pròxim.

Cal cercar altra vegada el desllorador que faci d'aglutinant i que articuli els diversos matisos diferencials d'una sèrie de pobles que abraça el recorregut comprès entre el Cap de Creus o bon xic més enllà, fins a Alacant inclosos les Balears; vinculades aquestes activitats i energies és quan trobarem l'engranatge que posi en marxa totes les característiques biològiques de clima i latitud.

Si es mira des d'un punt prou elevat per a abastar tota la perspectiva de la seva configuració o hegemonia.

Cal sortir del lloc comú i de voltar la sèrie totes les mediocritats característiques tan arrelades en nosaltres; cal que aprofundim el perquè de la voluntat d'ésser. El moment és únic. Clamem avui la guerra, però una guerra amb un enemic ben definit i que tots sapiguem on radica. La pau ens ha portat, fins ara, desoris i malentesos; entrem en una veritable democràcia en la qual col·lectivament o individual és necessari que el pensament sigui l'únic mitjà que posi en marxa la vida progressiva dels pobles.

Avui més que mai, la nostra reflexió ha d'ésser constant, la nostra energia audaç en actuar.

Si l'equilibri del nostre poble i la capacitat individual dona el resultat col·lectiu d'aquesta mitjanja menestral, endregada, feinejadora, no destruïm per destruir; atensem-nos a aquests principis psicològics del nostre poble, i resignem-nos amb la nostra desventurada sort i no emprenguem viarans tartariques que, al capdavant, només evidenciarà de cara al món la nostra incomprensió a la valor característica de la nostra personalitat.

Si és així, acceptem el veïnatge i la tutela d'altres aires per infiltrar una grandesa més lírica al nostre poble, per un demà tristement llunyà.

Però, si estem segurs del ressorgiment de la potència creadora, de la responsabilitat històrica de la nostra actuació, si sentim el formigueig d'aquest desig noble i ambiciós,

Clameu-lo! Invoqueu-lo! Precipiteu-lo! Res no sacrifiqueu al seu esdevenidor.

Sapigueu lluitar alhora contra l'esperit militar dels pronunciaments, contra l'esperit falsejat durant segles d'una Història d'Espanya elaborada a gratificant per un criteri centralitzador i despòtic, contra tot esperit tèrbol i avantatgista i contra tot el món, si cal.

Però sapigueu lluitar i imprimir en la nostra lluita tot el lirisme, grandesa i noblesa de pensament, que tant atrauen la Victòria.

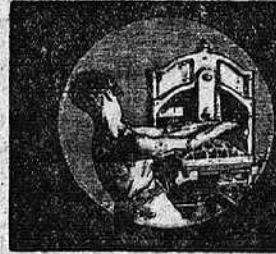
Visca Catalunya. Visca el Casal de la Cultura.

JOAN COMMERELAN

LA MASCOTA DE LA REVOLUCIÓ

El més petit de tots PREU: 3 Ptes.

TALLER DE FOTOGRAVAT COL·LECTIVITZAT

ANTONI MARTÍ

AVINYÓ, 19, PRAL. TELÈF. 17047

El Govern Provisional d'Euzkadi acusa

PRELIMINAR

Ens toca exposar a la consideració del món civilitzat com les negociacions de canvi, realitzades pel Govern d'Euzkadi i els facciosos, que afectaven tots els detinguts barons no belligerants, els no detinguts majors de seixanta anys i menors de setze, totes les dones i tots els malalts residents en un i altre camp que desitgessin traslladar-se al territori contrari o a un país neutral, amb un sentit de tanta generositat, amb un propòsit tan ampli, que amb la seva realització s'haurien obtingut resultats en extrem positius en l'afany d'humanitzar la guerra, han estat trencades i l'acord d'humanització de la guerra malmés, perquè la gent de l'ex-general Franco no ha volgut acceptar aquesta humanització.

Finalment, corresponent a l'última fase de l'actuació dels facciosos en allò que es refereix a ultratjar tot principi de regulació de guerra, que obliga que aquest es desenrotlli entre belligerants i a preservar dels seus efectes, sempre que d'un acte voluntari no imposat per necessitats militars depengui, les dones, nens, vells i malalts, és a dir, la població civil, el present treball «ecil·lirà l'actuació inhumana i incivil de la gent de l'ex-general Franco, que procedeixen aquests mateixos dies a llançar per les carreteres a través de les línies de foc masses de dones i nens, en els quals no existeix una ombra de culpabilitat, com a mesura de coacció contra els qui porten una guerra de lleialtat intaxable i de defensa d'un ordre legal contra la rebel·lió i atropellament al dret.

Aquesta conducta d'última hora és infracció terminant d'acord intervingut d'ambdues parts amb el Comitè Internacional de la Creu Roja per a la humanització de la guerra; i que les iniciatives i negociacions per a la seva ampliació han estat tallades en tot moment per actes criminals dels facciosos de Franco en les seves diverses etapes, es revela terminantment amb el contingut dels dos opuscles ja publicats pel Govern d'Euzkadi en forma documental.

Primera etapa. — Els facciosos de Franco, enfront d'una conducta irreprovable del Govern d'Euzkadi, fidel complidor de l'acord concertat amb el Comitè Internacional de la Creu Roja, el dia 10 d'octubre del 1936, incompliren sistemàticament, burlant-se de llurs compromisos davant els representants internacionals, el convingut respecte a l'alliberament i canvi de residència de les dones.

Segona etapa. — Els facciosos de l'ex-general Franco, procedint al bombardeig de la població civil de Bilbao, després d'haver-ho fet amb la de Santander els dies 3 i 4 de gener del 1937, tallaren les converses que mantenia el Govern d'Euzkadi amb el Comitè Internacional de la Creu Roja per a l'extensió de l'acord d'humanització de la guerra, als vells, als malalts i als menors de disset anys. Aquests bombardeigs de poblacions civils es feren crebantant les normes i convenis del Dret internacional, que són, en la matèria, terminants. (Convenció de La Haya.)

Tercera etapa. — A partir del 11 de febrer corrent, els facciosos de l'ex-general Franco, descaradament, s'han llançat a violar totalment l'acord concertat el 10 d'octubre del 1936 — pel qual, intervenint el Comitè Internacional de la Creu Roja, i essent testimonis l'ambaixador de la República Argentina a Espanya i el cònsol de sa majestat britànica, es disposa que les dones detingudes per causes polítiques o amb motiu de la guerra quedarien en llibertat dintre del territori o se'ls concediria la llibertat de sortir del dit territori a elecció de les interessades —, per haver-se'ls imposat l'abandonament forçós de les seves llars i mitjans propis de vida, fent-los passar la línia de foc a peu i en les condicions que es revelen al final de la present publicació.

L'opinió pública internacional podrà jutjar qui són els que representen la civilització: si els que, com apareix a les pàgines 7 a 11 de l'anterior opuscle, lliuraren les dones dels familiars enemics al tracte delicat dels vaixells de guerra britànics, o els que, com en les últimes pàgines d'aquesta publicació s'exposa, han donat a les dones el que allí es descriu i es demostra.

Tothom qui tingui sentiments podrà deduir, davant informacions de l'autoritat, de respecte a la propietat privada, de la disciplina i de la civilització occidental.

SENSACIONALS DOCUMENTS RELATIUS A LA GUERRA

CAPITOL I

EL GOVERN D'EUZKADI I L'AMPLIACIÓ ALS MAJORS DE SEIXANTA ANYS, ALS MALalts I MENORS D'EDAT, DEL CONVENI DEL CANVI ENLLESTIT PER A DONES I NENS.

En l'anàlisi de conductes que motiven la publicació del present opuscle i observant en la seva redacció el pla de sobria exposició objectiva dels fets que s'ha seguit en les anteriors publicacions, emprarem el text estrictament

adopta en vista de les circumstàncies que passa a exposar amb el degut detall:

En constituir-se el Govern Provisional d'Euzkadi el 7 d'octubre darrer, es trobaven en tràmits les gestions fetes per la Delegació de la Creu Roja Internacional prop de la Junta de Defensa de Biscaya, integrada per representacions del Front Popular i del Partit Nacionalista Basc; donant a les dites gestions una resolució ràpida, el dia 11 d'octubre acordà el Govern basc posar en llibertat totes les dones, i lliurar — una vegada explorada la voluntat de les

nacionals serien posades en condicions de retornar al territori lleial a la República.

El Govern Provisional Basc ha de fer constar que aquesta reciprocitat no ha estat complerta en termes satisfactoris. Per una part, un document subscrit el 18 d'octubre per diverses dones, a Sant Sebastià, declara sobre les signatures d'aquestes que desitgen romandre a la dita capital, de tal manera, que en el primer moment d'execució del Conveni les garanties d'ordre internacional per al canvi de residència de territori lleial o faccios, o inversament, no produïren cap resultat favorable a la situació de les persones afectes a la legalitat en aquest punt. Posteriors informacions obtingudes pel propi conducte de la Creu Roja Internacional han vingut a demostrar que, en gran part, aquelles dones es trobaven en situació de falta de llibertat, car se'ls oferia la suposada facultat de venir a territori lleial mentre es retenia en presó llurs esposos, o pares.

Altres informacions posteriors han vingut a demostrar també, oficialment, que solament el 4 de novembre foren posades en llibertat dones de Vitòria, a conseqüència del pas donat pel Govern Provisional Basc l'11 d'octubre i que àdhuc aleshores l'alliberació no assolí a Vitòria totes les dones constituïdes en presó, sinó que un bon nombre d'elles continuaren, i continuen, detingudes per uns i altres motius.

Encara més. En el territori faccios, informacions dignes de tot crèdit, que no poden discutir-se, han donat a conèixer:

I. Que hi ha hagut afusellaments de dones amb posterioritat a la data de l'acord del Govern Provisional Basc amb la Creu Roja Internacional. Un cas, almenys, és el de la mare política de don Ricard Urdondo, secretari general del Departament d'Obres públiques del Govern Provisional Basc, anomenada donya Dominica Artola, de 65 anys d'edat, la qual es trobava malalta a l'Hospital de Sant Sebastià.

II. Que les vexacions a les dones són incompensables en territori faccios, i persisteixen el dia de la data. Són nombrosos els casos de dones a les quals han tallat els cabells i obligat a passejar-se en públic fent ostentació de distintius contraris a llurs opinions polítiques. Aquest fet ha estat declarat en procediments judicials per presoners de guerra fets per les nostres tropes. Entre altres vexacions, també figura la d'obligar-les a ingerir fortes dosis d'oli de ricí, i la de sotmetre-les a treballs contra llur voluntat i completament exagerats i àdhuc impossibles de realitzar.

Aquests antecedents, units a altres fets que no poden oblidar-se i que exigeixen intervencions molt més enèrgiques de tots els que desitgen de veritat la humanització de la guerra, mogueren el Govern basc a mantenir-se en l'execució regular del que ja s'havia convingut, sense dopar un pas més en un camí en el qual no s'ha seguit amb lleialtat per part d'aquells altres sobre els quals ha d'actuar la Creu Roja Internacional, aconseguint d'ells una actitud semblant a la mantinguda per nosaltres.

Perquè és contrari a tot sentiment d'humanitat:

I. Que es facin execucions en massa, com s'estan fent aquests mateixos dies, dintre del territori basc ocupat pels elements facciosos, especialment a Pamplona, on un d'aquests darrers dies han estat afusellades prop d'un centenar de persones.

II. Perquè és contrari a tot sentiment d'humanitat que els sacerdots religiosos bascos que quedaren en el territori on exercien llur Ministeri i activitats normalment, ocupat per les autoritats faccioses, hagin estat, o afusellats en gran nombre (passen d'un centenar els assassinats) o desterrats en massa, com ho han estat en quantitat també enorme, sense que una veu de protesta semblí aixecar-se contra conducta tan inhumana.

III. Perquè és igualment inhumà que es procedeixi al saqueig sistemàtic dels domicilis dels que, mantenint-se lleials a les institucions del Govern que legítimament havia estat establert pel poble, han volgut seguir la sort de les armes de la República, retirant-se a territoris per ella defensats, o han erigit que els faltava tota garantia de se-

guretat personal (fet que l'experiència ha demostrat que havia de produir-se) si romanien al lloc de llur residència habitual.

El Govern basc, per això, sotmet la situació a la Creu Roja Internacional i requereix d'ella una acció sobre l'opinió pública de tot el món que faci cessar i imposi la reparació de tots aquests ultratges al més elemental sentit d'humanitat.

No obstant aquests antecedents, el Govern basc desitja facilitar la labor de la Creu Roja Internacional, fent progressar l'obra d'humanització de la guerra i confiant que aquesta institució i les potències associades a ella, en pla de lleialtat, obliguin a fer cessar el procedir condemnable reflectit en els paràgrafs anteriors; i especialment informant el Govern Provisional Basc que el seu acord amb la Creu Roja Internacional serà seguit per altres semblants del Govern de la Generalitat de Catalunya i del Govern de la República, així com per les autoritats dels territoris on funcionen autoritats designades pel Front Popular, ofereix a la Delegació de la Creu Roja Internacional:

I. El manteniment de l'acord sobre alliberament de dones i nens menors de 15 anys, que ve, per iniciativa seva, portant-se a execució en el territori basc en la forma que queda exposada.

II. L'autorització del trasllat de les dones i nens que es trobin separats del cap de família al territori d'aquest.

III. Així que l'execució del contingut dels dos anteriors paràgrafs es trobi comprovada a satisfacció del Govern Provisional d'Euzkadi, ofereix aquest l'ampliació del dit Conveni, començant per fer d'igual condició els majors de 60 anys i malalts que les dones i nens.

El Govern Provisional Basc en fer aquest oferiment, compta que per part de la Creu Roja Internacional s'obtingui:

Que no es produeixin els actes específics en els paràgrafs segon i tercer, i que les mesures dels números I, II i III que precedeixen, seran també aplicades lleialment en el territori basc no ocupat al present per les autoritats dependents d'aquest Govern.

En referir-se al territori basc, s'entenen compreses Alaba, Biscaia, Guipúscoa i Navarra.

Igualment el Govern Provisional Basc acollirà amb el millor desig aquelles altres iniciatives d'humanització de la guerra que puguin no trobar-se compreses en els paràgrafs anteriors i que poguessin ésser-li proposades, i expressa la seva gratitud a la Creu Roja Internacional per la seva intervenció, i al Govern anglès per l'auxili que li ha prestat.

CAPITOL II

ELS REPRESENTANTS DEL GOVERN D'EUZKADI I DE L'EX-GENERAL FRANCO CONCRETEN UN AVANTPROJECTE DE CANVI GENERAL DE REHENES I DETINGUTS

Persuadit el Delegat general de la Creu Roja Internacional, doctor Albert Jourd, de la sinceritat dels propòsits del Govern d'Euzkadi d'assolir d'una manera efectiva i ràpida el Conveni i la realització del canvi les línies generals del qual queden assenyalades en el document anterior, suscità una entrevista entre un delegat de l'ex-general Franco i un representant del Govern d'Euzkadi. Ostentava aquella significació don Alvaro Caro, comte de Torrubia, i fou investit amb les atribucions necessàries per a intervenir en nom del Govern d'Euzkadi don Julio de Julio Jauregui, diputat a Corts nacionalista per Bilbao. Quan el senyor Jauregui es trobava a Baiona de retorn del seu viatge a València, on se celebrà la sessió de les Corts del dia 1 de desembre, tingué lloc entre ambdós delegats la reunió en què s'arribà a l'acord que s'especifica en el següent document:

«A Baiona, a 3 de desembre del 1936, es reuniren al Consell espanyol d'aquesta vila: d'una part el senyor Caro, comte de Torrubia, secretari de la Creu Roja Espanyola en la Delegació de París, al servei del Govern de Burgos, com a poder bastant del general Franco i en el seu nom i representació; i de l'altra, el senyor don Julio Jauregui, diputat a Corts per Biscaia, en concepte de mandatari del Govern d'Euzkadi. — Ambdós, moguts per l'amor a llur terra comuna i el desig fervent d'humanitzar la guerra, i en la representació que ostenten, establiren el canvi general de rehenes i detin-

(Passa a la pàg. 11)

El President Aguirre

indispensable per a l'acoblament cronològic dels documents. Seran aquests els que parlaran amb tota llur autoritat i incontestable força persuasiva. I volem, en començar, cridar l'atenció del lector sobre el contingut del document que s'insereix a continuació. Per ell s'advertirà que el Govern d'Euzkadi, en denunciar a la Creu Roja Internacional l'incompliment per part dels facciosos dels compromisos concertats en enllestit per les negociacions del canvi de les dones i nens, i malgrat la conducta deslleial, bàrbara, inhumana seguida per les gentes de Franco, el Govern d'Euzkadi, desitjós de secundar els anhels d'humanització de la guerra perseguits per la Creu Roja Internacional, ofereix ampliar el Conveni de canvi, començant per fer d'igual condició els majors de seixanta anys i malalts que les dones i nens.

Entenem oportú fer constar abans de seguir endavant, que si bé el Govern d'Euzkadi en tots aquests afanys i propòsits d'humanitzar la guerra, ha obeït a impulsos propis i té l'honor d'haver-los iniciat, ha tingut en tot moment no sols l'aprovació del Govern de la República, sinó l'expressió també del seu desig que aquestes negociacions es portessin a terme, i de seguir igual conducta que el Govern d'Euzkadi.

I dit això, anem a transcriure el document del Govern d'Euzkadi, que fou lliurat al Delegat de la Creu Roja Internacional el dia 23 de novembre del 1936, excloent l'apartat que fa relació al canvi de les colònies escolars per haver estat aquest extrem detingudament analitzat en l'anterior publicació.

Heus ací el text del document esmentat:

«El Govern basc, en relació amb la iniciativa de la Creu Roja Internacional per a la humanització de la guerra — que té lloc en virtut de la sublevació de part de l'Exèrcit espanyol contra el Govern legítim —, exposa a la consideració d'aquest organisme l'estat de la qüestió i la decisió que ell

que es trobaven detingudes en territori d'Euzkadi lleial a la República, per la pròpia representació de la Creu Roja Internacional — a bord de vaixells de S. M. Britànica totes les que ho desitgessin perquè les conduïssin a territori de la República francesa amb totes les garanties. El mateix dia quedà complimentat l'acord per part del Govern Provisional Basc, conduït a bord de la flota anglesa 113 dones al port de San Juan de Luz, i quedant les altres detingudes a disposició del Govern basc, en llibertat, residint en aquest mateix territori, per haver estat aquesta l'expressa voluntat de les interessades, manifestada directament per elles a la representació de la Creu Roja Internacional, a l'ambaixador de la República Argentina a Espanya i al cònsol d'Anglaterra a Bilbao.

El tractament donat a les dones durant la seva presó, i a totes les dones en general, per part de les autoritats del Front Popular, primer, i després pel Govern Provisional Basc, ha estat el que reflecteixen els fets següents:

I. Cap dona no ha estat executada en el territori basc sotmès a la jurisdicció del Front Popular, primer, i del Govern basc després.

II. Cap dona no ha estat objecte de cap vexació en llur presó per part de les dites autoritats.

III. Cap dona no ha mort en presó, ni de malaltia natural i a conseqüència del seu empresonament.

IV. Tampoc no hi ha hagut cap cas de violació de dones en territori sotmès a la jurisdicció del Govern basc; fou castigat severament un tinent de Milícies per un intent.

L'acord concertat pel Govern Provisional d'Euzkadi amb la Creu Roja Internacional ho fou sota oferiment fet per aquesta i per l'ambaixador de la República Argentina i cònsol anglès, que serien igualment posades en llibertat totes les dones que es trobaven detingudes a Euzkadi en poder de les forces rebels al Govern de la República, i amb les mateixes garanties inter-